Universiteit van Amsterdam

Amsterdam Centre for Insurance Studies (ACIS)

# Artikel 7:977 BW: een opmerkelijke bepaling in de wettelijke regeling aangaan de levensverzekering

mr. P. van Haastrecht- van Kuilenburg

ACIS-symposium 30 september 2022

Artikel 7:977 BW:

*1.Behoudens het elders in deze titel bepaalde kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen. De eerste zin staat niet in de weg aan een beding dat de verzekering eindigt of door de verzekeraar kan worden opgezegd, indien zij als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.*

*2.Behoudens het elders in deze afdeling bepaalde kan de verzekeraar de verzekering slechts afkopen of premievrij voortzetten met medewerking van de verzekeringnemer, verkregen na het aangaan van de overeenkomst.*

# Casus (1)

X sluit op 1 februari 1998 een beleggingsverzekering bij een verzekeraar. Partijen spreken af dat de verzekeraar op de einddatum van de verzekering (1 februari 2028) dan wel bij eerder overlijden van X de waarde van de beleggingen zal uitkeren.

In de voorwaarden die op de verzekeringsovereenkomst van X en de verzekeraar van toepassing zijn, is het volgende bepaald:

*''De verzekeraar heeft het recht om de verzekering op ieder moment op te zeggen.''*

In december 2017 ontvangt X een brief waarin de verzekeraar – met een beroep op bovengenoemde bepaling uit de voorwaarden – de overeenkomst opzegt. De verzekeraar geeft aan bereid te zijn om de afkoopwaarde ad € 8.000,- plus een vergoeding voor de vervroegde opzegging ad € 1.500,- aan X uit te keren.

# Casus (2)

X realiseert zich dat hij bij het sluiten van de verzekering de voorwaarden niet heeft gelezen. Hij is het niet eens met de opzegging, maar verkeert in de veronderstelling dat hij hiertegen niets kan beginnen, omdat partijen dit nu eenmaal zijn overeengekomen. Hij besluit wel om naar de rechter te stappen om de verzekeraar te bewegen tot een hogere vergoeding.

Met succes, want gedurende de gerechtelijke procedure blijkt de verzekeraar bereid een bedrag van € 11.000,- (€ 8.000,- afkoopwaarde plus een vergoeding van € 3.000,-) aan X te betalen, waarna de verzekeringsovereenkomst en de gerechtelijke procedure eindigen. De geldigheid van het beding waarop de verzekeraar zich beroept komt gedurende de gerechtelijke procedure niet ter sprake.

# Vragen

1. Mag de verzekeraar een beding in de voorwaarden opnemen dat hem het recht geeft de verzekering op te zeggen?
2. En zo nee, wat is hier dan het gevolg van? Is zo'n beding dan nietig of vernietigbaar?

# Opzegging door de levensverzekeraar? (1)

**Artikel 7:977 lid 1 BW:**

**‘‘Behoudens het elders in deze titel bepaalde kan de verzekering niet door de verzekeraar worden opgezegd of ontbonden, noch krachtens enig beding vervallen.** De eerste zin staat niet in de weg aan een beding dat de verzekering eindigt of door de verzekeraar kan worden opgezegd, indien zij als gevolg van in de overeenkomst voorziene verrekening van premie, bedongen rente en kosten niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.’’

Opzegging door de verzekeraar onmogelijk, tenzij titel 7.17 BW de verzekeraar daartoe de mogelijkheid geeft.

# Opzegging door de levensverzekeraar? (2)

Opzeggingsmogelijkheden verzekeraar in titel 7.17:

- 7:929 lid 2 BW: ingeval de verzekeringnemer zijn mededelingsplicht heeft geschonden bij het aangaan van de levensverzekering.
- 7:938 lid 2 BW: ingeval er in een vol verzekeringsjaar geen risico is gelopen.
- 7:977 lid 1 BW: ingeval de levensverzekering niet langer premievrije waarde of afkoopwaarde heeft.
- 7:940 lid 3 BW: …

# Opzegging door de levensverzekeraar? (3)

Artikel 7:940 lid 3 BW:

*‘‘Indien de verzekeraar de bevoegdheid heeft bedongen de overeenkomst tussentijds op te zeggen, komt de verzekeringnemer een gelijke bevoegdheid toe. Tenzij jegens hem is gehandeld met het opzet tot misleiding neemt de verzekeraar onderscheidenlijk de verzekeringnemer daarbij een termijn van twee maanden in acht. Indien een verzekering dekking biedt tegen schade veroorzaakt door risico’s als bedoeld in artikel 3:38 van de Wet op het financieel toezicht, kan, bij de verwezenlijking van een dergelijk risico of bij een dreiging van het ophanden zijn daarvan, de verzekeraar onderscheidenlijk de verzekeringnemer in afwijking van deze termijn van twee maanden, de overeenkomst met inachtneming van een termijn van zeven dagen opzeggen. De verzekeraar kan slechts tussentijds opzeggen op in de overeenkomst vermelde gronden welke van dien aard zijn dat gebondenheid aan de overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd.’’*

*De verzekeraar kan opzeggen op basis van de in de overeenkomst vermelde gronden, die van dien aard zijn dat gebondenheid aan de overeenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd. Terughoudendheid is daarbij geboden.*

*Opzegtermijn: twee maanden*

# Opzegging door de levensverzekeraar? (4)

Moet uit de verwijzing naar titel 7.17 BW in artikel 7:977 lid 1 BW geconcludeerd worden dat de regeling van artikel 7:940 lid 3 BW ook geldt voor levensverzekeringsovereenkomsten?

Kamerstukken II 1985/86, 19529, 3, p. 7:

*'Artikel 7.17.3.12a [thans artikel 7:977 BW, PH] biedt een verdergaande bescherming dan artikel 7.17.1.13 lid 4 [thans artikel 7:940 lid 5 BW, PH], met het gevolg dat deze laatste bepaling voor levensverzekering zonder betekenis is. Toepassing van de overige leden van artikel 7.17.1.13 [thans artikel 7:940 BW, PH] evenals van de artikelen 7.17.1.12 en 12a is bij levensverzekering niet- of nauwelijks - denkbaar, doch dat betekent niet dat hun toepasselijkheid uitdrukkelijk moet worden uitgesloten.'*

Wetgever acht toepassing artikel 7:940 lid 3 bij levensverzekeringen niet- of nauwelijks denkbaar, maar sluit toepassing niet uit.

# Opzegging door de levensverzekeraar (5)

Zijn er situaties denkbaar waarin de levensverzekeraar dezelfde opzegmogelijkheden heeft als de schadeverzekeraar op grond van artikel 7:940 lid 3 BW?

Wat zijn gronden van dien aard dat de gebondenheid aan de verzekeringsovereenkomst niet meer van de verzekeraar kan worden gevergd?

1. Opzettelijke misleiding gedurende de looptijd van de verzekering;
2. opzettelijke schadeveroorzaking;
3. sterk afwijkend schadeverloop;
4. de situatie waarin de verzekeraar door maatschappelijke veranderingen of rechtelijke uitspraken wordt geconfronteerd met een aansprakelijkheid waarmee hij voorafgaand aan het sluiten van de overeenkomst in alle redelijkheid geen rekening behoefde te houden.

# Opzegging door de levensverzekeraar (6)

- Toepassing van artikel 7:940 lid 3 BW op levensverzekeringen inderdaad niet of nauwelijks denkbaar. Waarom sluit de wetgever toepassing dan niet uitdrukkelijk uit?

- Ligt voor de hand gezien de bedoeling van de wetgever achter artikel 7:983 lid 3 BW, namelijk de verzekeringnemer beschermen tegen voortijdige beëindiging van de levensverzekering. Verzekeringnemer heeft *bijzonder belang* bij voortzetten verzekering.

- Door artikel 7:940 lid 3 BW niet expliciet uit te sluiten, doet wetgever afbreuk aan het belang van de verzekeringnemer.

- Kortom, wetgever zou er goed aan doen om toepassing van artikel 7:940 lid 3 BW voor levensverzekeringen uit te sluiten.

# Gevolgen schending artikel 7:977 BW (1)

Artikel 7:977 BW geeft hier geen antwoord op, dus algemene regeling artikel 3:40 lid 2 BW.

Artikel 3:40 lid 2 BW bepaalt het volgende:

*''Strijd met een dwingende wetsbepaling leidt tot nietigheid van de rechtshandeling, doch, indien de bepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één der partijen bij een meerzijdige rechtshandeling, slechts tot vernietigbaarheid, een en ander voor zover niet uit de strekking van de bepaling anders voortvloeit.''*

Strijdigheid dwingende wetsbepaling leidt tot nietigheid, tenzij de betreffende bepaling uitsluitend strekt ter bescherming van één van de partijen, dan vernietigbaar.

→ bepaling heeft in dat geval als doel om de ene partij tegen de andere te beschermen, waardoor nietigheid van de betreffende bepaling tot onbevredigende resultaten zou (kunnen) leiden.

# Gevolgen schending artikel 7:977 BW (2)

Wat betekent dit nu voor artikel 7:977 BW?

Artikel 7:977 BW strekt tot bescherming van één van de partijen. De wetgever heeft met dit artikel immers beoogt het belang van de verzekeringnemer bij het voortzetten van de verzekering te beschermen. Daarnaast is artikel 7:977 BW van semi-dwingend recht (zie artikel 7:986 lid 2 BW).

Gevolg: een bepaling in de verzekeringsvoorwaarden die in strijd is met artikel 7:977 BW, is op grond van artikel 3:40 lid 2 BW vernietigbaar.

# Gevolgen schending artikel 7:977 BW (3)

Is dit wenselijk? Wat mij betreft niet.

- Bepaling niet van rechtswege nietig, waardoor de verzekeringnemer een beroep dient te doen op de vernietigbaarheid van de betreffende bepaling om deze buiten toepassing te laten.
- Moeilijk te rijmen met de gedachte van de wetgever achter artikel 7:977 BW.
- Oplossing: aan het opnemen van een met artikel 7:977 BW strijdig beding in de verzekeringsvoorwaarden, de sanctie nietigheid verbinden.

# Kortom

Zowel ten aanzien van de regeling met betrekking tot de tussentijdse opzegging door de verzekeraar als ten aanzien van de regeling met betrekking tot de gevolgen van schending van artikel 7:977 BW zie ik ruimte voor verbetering.

Echter nog meer verbeterpunten, zie hiervoor het artikel van mijn hand dat eind dit jaar verschijnt.

# Vragen?